

Leviticus in de zomermaanden van 2021

In de ochtendgebeden in de Stefanuskerk in Noorddijk lezen we in de zomer enkele passages uit het bijbelboek Leviticus.

Het **rooster** ziet er zo uit

zondag 25 juli	Leviticus 1, 1-2
zondag 8 augustus	Leviticus 19, 1-8
zondag 22 augustus	Leviticus 19, 1-2 en 17-18
zondag 29 augustus	Leviticus 25, 23-28 en 39-41
zondag 12 september	Leviticus 26, 3-16 en 44-46

Het **bijbelboek Leviticus** bevat een verzameling wetten en voorschriften voor de offerdienst van het joodse volk. Mozes, leider van dit volk, ontvangt die regels uit Gods mond en geeft ze door aan het volk. De priesters moeten vervolgens met deze voorschriften uitvoeren en de offerdienst leiden. Die offerdienst draait om begrippenparen als rein en onrein, heilig en onheilig en stelt rituelen voor om geschonden relaties en vertrouwen tussen mensen en mens en God te herstellen.

Offers, die kennen we niet in onze cultuur en godsdienst. Het idee daarbij is dat we ze afgeschaft hebben – of soms zelfs dat Jezus ze verworpen zou hebben. Beide zijn niet waar. Centrum van de offerdienst was de tempel. In 70 na Chr. is die verwoest door het Romeinse leger. Hij is niet herbouwd en er is dus geen plek meer waar de offers volgens voorschrift gebracht kunnen worden. Daarom zijn ze opgehouden. Jezus vraagt mensen op gezette tijden een offer te brengen, bijvoorbeeld in Matthéüs 8, 4 -en als hijzelf naar de joodse wet besneden wordt, wordt ook het gebruikelijke offer gebracht, Lucas 2,24.

Offers zijn dus niet afgeschaft. Toen ze noodgedwongen niet meer op de voorgeschreven wijze uitgevoerd konden worden, hebben godsdienstleiders in een creatief ontwikkelingsproces de offerdienst omgevormd tot een spirituele houding van persoonlijke verantwoordelijkheid van mensen voor elkaar. Zij vonden voor die omvorming steun in bijbelboek Leviticus zelf. In de oude woorden hoorden ze een nieuwe mogelijkheid die vanaf Mozes' ontvangst van Gods woorden in die woorden meereisde.

In de afgelopen periode hebben we in **onze maatschappij** gemerkt dat wat vanzelfsprekend leek, het niet is. Wat is waar en wat is niet waar? Wat is vrij en wat is niet vrij? Hoe kom je als mens tot je recht? Wat kunnen we overhebben voor elkaar en wat is teveel gevraagd? Het antwoord op al deze vragen – dat weten we ook wel – staat niet in een boek(je). Maar naar mijn overtuiging kan Leviticus ons wel helpen onze vragen te verhelderen. Leviticus richt zich op de grondslagen van een leefbare samenleving. Wat is er nodig aan regels in instellingen om menswaardig en godwaardig met elkaar om te kunnen gaan? Dat is een belangrijke vraag.

Die thematiek is een goede **aanleiding** voor dit zomerrooster. Er zijn nog twee aanleidingen. De eerste is dat door de vorm van de ochtendgebeden de uitleg en overdenking van het oude testament er wat bekaaid van af komt. We horen immers alleen de evangeliepassages uit het rooster.

Ik hoop hiermee het evenwicht enigszins te herstellen – mede met inachtneming hiervan dat de Psalmen uit het oude testament wel een ereplaats in onze ochtendgebeden hebben gekregen.

En verder wordt de aanleiding gevormd door een erudiet commentaar op Leviticus dat recent is uitgebracht. Het is van de hand van rabbijn Jonathan Sacks; het heet “Leviticus, boek van het heilige” en is in 2020 verschenen bij Skandalon, een uitgeverij uit Middelburg. Dit commentaar is mijn gids.

Jonathan Sacks (1948-2020) was van 1991 tot 2013 opperrabbin van het Britse Gemenebest en hoogleraar aan verschillende universiteiten. Ook maakte hij vanaf 2009 deel uit van de House of Lords, de Britse “Eerste Kamer”. Sacks hoorde bij de orthodoxe stroming in het jodendom en wist de diepgaande kennis van de joodse geschriften die daarbij hoort te verbinden met vraagstukken van de huidige samenleving, zowel wereldwijd en politiek, als op het persoonlijk vlak.

Van Sacks zijn een aantal boeken in het Nederlands vertaald.

* bij de vijf boeken van de Tora heeft Sacks essays geschreven. Deze zijn gebundeld per bijbelboek. De bundels over Genesis, Exodus en Leviticus zijn inmiddels uitgegeven. Die over Numeri en Deuteronomium volgen binnenkort. Allemaal bij uitgeverij Skandalon.

* bekend werd Sacks in Nederland met het boek “Leven met verschil” dat in 2005 verscheen bij uitgeverij Meinema (nu onderdeel van Kok). Tegen alle fundamentalistische tendensen in pleit Sacks voor verdraagzaamheid tussen godsdiensten. Met verschillende initiatieven heeft hij daaraan zelf ook een bijdrage geleverd.

* bij uitgeverij Kok verscheen in 2020 ook zijn boek “Moraal”, over het verlies aan gedeelde moraal en het vinden van een ethisch geïnspireerd leven.

Voor wie het Engels machtig is: op de website van Sacks, <https://rabbisacks.org/> zijn ook diverse essays zonder kosten te downloaden.